

УДК 711. 4

д. арх., професор **Панченко Т. Ф.**,
panchenko.knuba@gmail.com, orcid.org/0000-0001-6341-230X,

канд. арх., професор **Яценко В. О.**,
viktoryathenko@ukr.net, orcid.org/0000-0002-6054-729X,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРИНЦИПИ ТА ПЛАНУВАЛЬНІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ НОВОГО ТИПУ ЛОКАЛЬНИХ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація: процес змін адміністративно-територіального устрою України веде до необхідності створення нової стратегії в усіх сферах містобудівної діяльності від зміни законодавчих, нормативних актів до реальних проектних результатів.

В роботі запропоновані перспективні принципи розвитку локальних систем розселення нового типу сформованих на еколого-ресурсній основі як економічній стратегії розвитку.

Такими принципами стали: принципи «взаємності», «субсидіарності», «іноваційної інтеграції населених пунктів», «дискретно-просторового розвитку», «локалізації екомереж», «збереження дезурбанізованого розвитку», «спадкоємного відтворення культурно-етнічної спадщини» та «організації сільського туристично-рекреаційного простору».

Ці принципи відтворюють нові підходи до планувальної організації локальних систем розселення, які є об'єднаними територіальними громадами.

Ключові слова: децентралізація, територіальна громада, система розселення, принципи, інтеграція населених пунктів, законодавча база, туристично-рекреаційний простір.

Постановка проблеми. Шлях, який обрала Україна, а саме стати повноправним членом європейської спільноти передбачає і ряд корінних трансформацій системи розселення країни, що базуються на новій законодавчій та нормативній базі відповідно вимог і засад, що діють у Європейському співтоваристві.

Зміна стратегії розвитку країни, а саме децентралізація владних та економічних повноважень суб'єктів системи розселення веде до зміни законодавства у сфері просторового планування, містобудівної документації та формування нових принципів проектування.

Сутність вивченості. Питання упорядкування системи розселення, придати важелі керованості, професійного впливу на розвиток завжди займали провідне місце в теорії і практиці містобудування та інших науках.

В середині минулого століття дані питання розглядались в тісному зв'язку з розвитком систем розселення, управлінням розвитку міст, плануванням і зонуванням приміських територій та формуванням природних рекреаційних зон.

Дослідженням розвитку систем розселення займалися ряд вчених, які сформувавши основи територіального планування. Серед них слід виділити роботи Ю. М. Білоконя [1], Д. І. Богорада [2], В. В. Владімірова [3], В. Г. Давидовича, М. М. Дьоміна [4], Ф. М. Лістенгурта, Т. Ф. Панченко [17], Е. Н. Перцика, Є. І. Пітюренко, Г. М. Лаппо [5], В. І. Нудельмана, В. І. Новікова [6], Б. С. Хорєва [7], Г. І. Фільварова [8], І. О. Фоміна [9]. Значний вплив на формування української школи мав зарубіжний досвід.

Мета публікації полягає у вивченні методології розробки нових підходів в регіональному плануванні, виходячи з концептуальних засад просторового розвитку та наукового обґрунтування нової парадигми локальних систем, що виникають в процесі децентралізації та змін адміністративного устрою України.

Виклад основного матеріалу. Методологічна платформа реформ крім політичних, економічних та соціальних рішень має включати нові механізми територіального планування, що потребує удосконалення правової та нормативної бази, покращення основ регіонального містобудівного планування.

Сьогодні формування об'єднаних територіальних громад є таким узагальненим явищем інтеграції суспільства з метою спільного розвитку населених пунктів на території на місцевому рівні, що призводить до виникнення нових форм розселення – локальних систем.

У розвиток представленої концепції формування локальних систем розселення у межах об'єднаних територіальних громад, спираючись на попередні наукові дослідження системного розселення, на «Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту» (м. Ганновер, 2000) та у відповідності до «Європейської Хартії місцевого самоврядування та регіонального просторового планування» (Торренолінос, 1983) [10], у якій задекларовано, що місцеві органи влади повинні узгоджувати власні завдання із заходами, що ухвалені на вищому рівні (принцип «взаємності») та враховувати національні інтереси (принцип «субсидіарності»), сформульовано основні *містобудівні принципи просторового розвитку* об'єднаних населених пунктів (громад): «інноваційної інтеграції населених пунктів», «дискретно-просторового розвитку», «створення локальних екомереж», а також *культурологічні принципи*: «збереження дезурбанізованого середовища», «спадкоємного відтворення культурно-етнічної спадщини» та «організації сільського туристично-рекреаційного простору».

Ці принципи відтворюють нові підходи до планувальної організації локальних систем розселення у межах об'єднаних територіальних громад за відсутності необхідних державних норм їх проектування. Аналогом для їх наукової інтерпретації стала робота М.Ф.Дьоміна «Управление развитием градостроительных систем» у якій розглянуто питання пов'язані з визначенням параметрів проектуємих об'єктів їх структури внутрішніх і зовнішніх зв'язків; висвітлюються методи управління об'єктами, що базуються на принципах суцільного процесу містобудівного проектування з використанням банку містобудівних експертних даних. [5] Темою дослідження стала розробка наукових основ соціально-просторової організації містобудівних систем, ефективних методів проектування і управління процесами реалізації проектних рішень з урахуванням тенденцій соціального і науково-технічного прогресу.

Сучасне містобудування в силу динамічних змін, необхідності прийняття швидких рішень розвитку розселення потребує надійного інформаційного забезпечення діяльності і стану як окремих елементів так і систем.

Складність створення ефективної системи інформаційного забезпечення процесів проектування містобудівних систем пов'язана з рядом об'єктивних причин, а саме:

- великі об'єми необхідної для містобудівних рішень інформації;
- відсутність в централізованій системі проектування необхідних даних, які характеризують стан об'єктів;
- значна розбіжність інформаційних даних, які необхідно використовувати;
- неупорядкованість з точки зору містобудівних вимог та даних, що потребує багаторазових повторів для її систематизації;
- відсутність державної системи накопичення та збереження інформації за багатьма показниками;
- відсутність системи інтеграції джерел інформації.

Автор визначає особливості інформаційного забезпечення містобудівних робіт серед яких особливо наголошує на комплексності, оперативності, точності і достовірності та повноті. І вирішити ці питання здатна автоматизована інформаційна система – містобудівний банк даних (МБД). [5]

Структура МБД пропонується як набір проблемно-орієнтованих підсистем (блоків) кожна з яких формується з функціональних комплексів по забезпеченню даних містобудівних завдань в відповідності з головними групами містобудівних даних – «населення», «середовище», «діяльність».

З метою надання чіткого сучасного лаконічного методу формування містобудівної бази стало створення інструментарію Arc GIS. Авторами стали спеціалісти ДП «Діпромiсто» імені Ю.М.Білоконя з використанням матеріалів

офіційного порталу Arc GIS Resources компанії Esri. В роботі в загальних рисах окреслено засади формування баз геопросторових даних у відповідності до загально світової концепції інфраструктури просторових даних (ІПД). [11]

Базуючись на окремих положеннях наведених робіт, на результатах проектної практики останніх років, на власних наукових дослідженнях автора, надано характеристику основоположних принципів.

Принцип *«інноваційної інтеграції населених пунктів»* в межах об'єднаних територіальних громад має за мету підвищення рівня їх самодостатньої економічної діяльності, забезпечення соціальних стандартів міського рівня та умов повсякденного обслуговування в закладах і установах освіти, охорони здоров'я та громадського обслуговування, а також працевлаштування місцевого населення на підприємствах на засадах диверсифікації виробництва та іншої трудової діяльності (сільське господарство; народні промисли; курорти та туризм тощо). Цей принцип забезпечує для всіх суб'єктів сформованої групової системи локального рівня єдині правила для здійснення спільних дій та задоволення спільних інтересів. При цьому головним завданням є узгоджене раціональне використання земельних та інших ресурсів, уникнення можливих конфліктних ситуацій, збереження існуючого потенціалу кожного суб'єкта розселення (історичного, виробничого, рекреаційного, культурного тощо).

Одним із складних моментів утворення локальних систем розселення і подальшого їх розвитку – є суттєва різниця економічного потенціалу окремих населених пунктів, що формують всю структуру розселення. Тому важливо дотримуватись загальновідомого принципу *«збалансованого розвитку»* поселень, який передбачає подолання різниці, яка існує між громадами шляхом розробки цільової програми з визначенням пріоритетів та стимулів розвитку в інтересах кожного елемента локальної системи розселення при збереженні їх *«єдності у різноманітності»*.

Важливими є засоби інтенсифікації процесів інтеграції всіх суб'єктів територіальної громади, які полягають у підвищенні ефективності використання територій та ресурсів шляхом застосування нових технологій у сфері виробництва, економіки та будівництва, спрямовані на зменшення техногенних навантажень на території громад.

Реалізація принципу *«інноваційної інтеграції населених пунктів»* особливо важлива на початковому етапі створення стратегії та програми сталого розвитку об'єднаної територіальної громади, яка повинна бути закладена у перспективний містобудівний план локальної системи розселення як первинного елемента групових систем розселення вищого рівня. При цьому слід враховувати можливі зміни діяльності елементів цієї системи, але без

втручання у програму розвитку її в цілому, що відповідає сучасним процесам самоорганізації функціонування поселень.

Принцип «*дискретно-просторового розвитку*» передбачає формування «кластерних об'єднань» у складі груп *населених пунктів* різного типу (малі міста, селища та села), *мережі виробничих об'єктів* (промислові підприємства; фермерські господарства; сільськогосподарські комплекси); *екосистеми природоохоронних територій* (заповідники, ландшафтні парки, курорти, зони сільського туризму та садово-дачної рекреації); *мережі закладів обслуговування населення* громади (заклади культури та мистецтва; освіти та охорони здоров'я; кредитно-фінансові, юридичні та правоохоронні установи), які повинні розміщуватись у межах пішохідної або транспортної доступності (15 хв. для поселення, 30 хв. для центра громади).

Кластерний метод застосовано в даній роботі як інструмент підвищення соціально-економічної, виробничої та природоохоронної діяльності на основі розроблення «бізнес-планів» щодо забезпечення населення територіальних громад різноманітними товарами та послугами, створення нових робочих місць та об'єднання технологічно не пов'язаних між собою підприємств; до формування подібних «кластерів» повинні бути залучені представники адміністрацій, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань тощо.

Формування кластерних об'єднань на місцевому рівні повинно відбуватись за умов: а) *ініціативи* органів управління, бізнесу, місцевих жителів; б) створення *керуючого* органу (компанії, правління тощо); в) розроблення програми та заходів *стратегічного розвитку* території кластеру; г) управління, моніторингу та перспективного розвитку за *принципом самоорганізації* (самостійна юридична особа, державно-приватне партнерство тощо); д) *поетапного* врахування інтересів всіх учасників цього процесу.

Експериментальне застосування кластерного методу (за Г.М. Шульгою) передбачає: 1) аналіз якісно-кількісних параметрів територіальних громад, що досліджуються; 2) прогнозування міграційних процесів; 3) створення просторово-планувальної моделі кластеру у межах конкретної об'єднаної територіальної громади.

Принцип «*створення локальних екомереж*» передбачає виявлення, оголошення та внесення до відповідних реєстрів територій місцевого значення: природно-заповідного, водного та лісового фондів, земель історико-культурного, оздоровчого та рекреаційного призначення, розташованих у межах об'єднаних територіальних громад, які є «додатковими ресурсами» для врахування їх у регіональних та національних схемах формування екомереж.

Відповідно до Закону України «Про екологічну мережу України» об'єкти екомережі мають певну площу, межі та відповідні характеристики та повинні

відповідати таким засадам: а) забезпеченню цілісності окремих складових екосистем; б) збалансованому використанню природних ресурсів; в) недопущенню втрат природно-культурних ресурсів; г) участі громадян та їх об'єднань у прийнятті програмних рішень. В цьому законі є спеціальна стаття 11 «Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері формування та використання екомережі» у якій наголошується на розробленні «місцевих схем та програм» розвитку екомережі на основі проведення необхідних для цього наукових досліджень, а також наданні законодавчої підтримки власникам і користувачам земельних ділянок, що знаходяться в межах територій екомережі. При проектуванні місцевих локальних екомереж необхідно визначити території та об'єкти включені до «переліку» екомережі; обґрунтувати необхідність «резервування» територій для цих потреб; встановити «режим охорони» даних територій та надати їм «природоохоронний статус».

Необхідно у структурі місцевої екомережі, відповідно до законодавчих вимог, визначити «ключові» елементи (об'єкти природно-заповідного фонду, водно-болотні угіддя, джерела мінеральних вод, пам'ятники культурної спадщини тощо); «буферні» зони (санітарної охорони, захисту водних об'єктів, навколо господарських об'єктів тощо); «сполучні» території, що забезпечують зв'язок між ключовими територіями (екокоридори, транспортні зв'язки, інженерні мережі тощо); «відновлювані» території (порушені, деградовані, малопродуктивні землі тощо).

Принцип *«збереження дезурбанізованого середовища»*, має за мету обмеження розвитку міст; захист історичного ландшафту, сільських пейзажів, водної та культурної спадщини; сприяє підтримці аграрної та ремісничої діяльності та економічному і соціальному розвитку; спадкоємно наслідує традиційні моделі сільського розселення на засадах «автентичності» та відтворення «духу місця».

Цей принцип повністю або частково може бути реалізований у локальних системах розселення, які типологічно складають 5 видів інтеграції сільських і міських населених пунктів.

Перший тип – це об'єднання селищ міського типу та сіл; такий тип розселення характерний для сільських місцевостей, де переважає сільське населення та сільськогосподарське виробництво; при цьому незначна частина наявного міського населення постійно зменшується відповідно до міграційних процесів (Вінницька, Волинська, Житомирська, Полтавська, Сумська, Хмельницька області); *другий тип* – це об'єднання міських і сільських населених пунктів, де кількість сільських жителів значно переважає міське населення; проте питома вага міських жителів залишається доволі високою;

такий тип розселення характерний для територій, що знаходяться у «зонах впливу великих міст» та в «індустріальних регіонах» (Київська, Харківська, Львівська, Одеська, Дніпропетровська області); *третій тип* – це системи, де сільське і міське населення знаходяться у рівних пропорціях, де активно розвивається «агломерування» поселень та визначаються райони з великим економічним потенціалом. (Східний регіон України з розвинутим промисловим виробництвом); *четвертий тип* – це локальні системи, де міське населення постійно зростає на фоні скорочення сільського населення; такий тип розселення характерний для найкрупніших міст, особливо для зон їх впливу, приміських зон або стихійно створених агломерацій (міста Київ, Харків, Львів та інші); *п'ятий тип* – це ситуація, при якій основу локальної системи розселення складає переважно міське населення, зростання якого відбувається меншими темпами, ніж скорочення сільського населення; такий тип розселення характерний для «депресивних регіонів» (районів), у яких не сформовано або знаходиться у стадії стагнації виробничо-господарський комплекс (Донецька, Луганська області).

Однак, незалежно від типів локальних систем розселення, «сільський сектор» в них є значним або переважаючим, що створює передумови для збереження дезурбанізованого середовища.

Принцип «спадкоємного збереження культурно-етнічної спадщини» дозволяє розвивати місцеву економіку із залученням відповідних ресурсів об'єднаних територіальних громад, а також сприяє національно-духовному відродженню як місцевих жителів, так і інших категорій населення.

Сутність цього принципу полягає у розвитку українських національних традицій, у створенні містобудівних утворень, в яких планування, забудова та архітектурно-образне її вирішення відповідають певним місцевим та регіональним особливостям. При цьому необхідно зберегти неповторність та унікальність історичних міст і селищ, цінні архітектурні й історичні споруди (палаці, фортеці, храми, монастирі), сформувані українське та інших етнічних меншин культурне середовище в містах, селищах та селах.

У «Керівних принципах сталого просторового розвитку Європейського континенту» наголошується, що «культурне різноманіття» впливає на специфіку господарської діяльності, будівництво житла, організацію дозвілля населення та його мобільності.

У зв'язку з даним принципом безпосередньо пов'язаний принцип створення «туристично-рекреаційного простору» громад на базі їх природно-культурних ресурсів з концентрацією уваги на сільських об'єктах архітектурної спадщини (сільський туризм), осередках національних меншин (етнокультурний туризм), виробничих об'єктах (фермерський та агротуризм);

включення до рекреаційної мережі наявних дачних та садівницьких поселень, рекреаційних комплексів короткочасного та тривалого відпочинку, санаторно-курортних та спортивно-оздоровчих закладів.

За оцінками Всесвітньої ради туризму і подорожей до 2020 р. кількість робочих місць, пов'язаних з сферою туризму, має досягти 8,4% загальної кількості робочих місць у світі, а частка в світовому ВВП – 9,5% [12]

Крім того туризм найбільш динамічний сектор міжнародної торгівлі, що становить 20% обсягу світового експорту. [13]

Проте, сфера туризму має формуватись на ідеї сталого розвитку системи розселення вцілому і окремо взятої об'єднаної територіальної громади. З цим пов'язана концепція соціальної відповідальності всіх сторін.

Власне характеристика «сталий» має на увазі цілий ряд питань: екологічно чистий, екологічно безпечний, енергоефективний, такий що розвивається за рахунок найменшого використання сторонніх ресурсів тощо. [14]

Концепція соціальної відповідальності підтримує контент в якому компанія може обговорювати обов'язки та генерувати союз із громадами, місцевими та регіональними органами влади.

Розробка організаційних моделей співпраці багатьох заінтересованих сторін в процесі прийняття рішень взаємодії зменшує контроль і деструктивні впливи, посилюючи цінність соціальної взаємодії. [15]

Як результат соціальної співпраці туристичної діяльності можна навести приклад, що в Україні сьогодні налічується 1590 сільських садиб для прийняття туристів. Якщо розглянути територіально то він розподіляється: Західний регіон – 1077; Центральний – 272; Поділля – 130; Південний – 80; Східний – 30. Причин такої непропорційності можуть бути різниця в наявності природно-рекреаційних ресурсів відсутності нормальної транспортної інженерної інфраструктури, недостатня інформативність туристичної дестинації території для відвідування туристів, економічна стагнація регіону тощо.

Саме дестинація на думку Нохріної Л.А. як елемент туристичної системи відповідає локальному туристичному продукту, а в даному випадку локальним об'єктом є об'єднані територіальні громади з рядом існуючих та перспективних об'єктів для обслуговування туристів. [15]

Результативність функціонування туристської дестинації і її розвиток пов'язується з тим, наскільки вона вдало вписується в природно-екологічне, соціально-економічне, науково-технічне і соціально-політичне навколишнє середовище.

Так, наприклад, розвиток сільського, екологічного туризму або фермерського та агротуризму в межах об'єднаних територіальних громад

повинні бути стратегічними складовими їх просторової організації, які забезпечують зростання місцевої економіки та займати відповідне місце у проектно-планувальній документації.

Висновки. Як результат економічного розвитку України є необхідність в тісному зв'язку міського та сільського розселення є головним аргументом зупинити процеси деградації як суспільства так і природного середовища його існування.

Дані ООН показують, що за темпами скорочення населення Україна входить до першої п'ятірки країн, а експерти ООН прогнозують, що до 2025 року населення скоротиться ще на 18%. [16]

Якщо у 2012 році частка зайнятих у сільському та лісовому господарстві як потенційному ресурсі розвитку туристичної галузі України складала 17,2 % то у 2017 р. вона збільшилась до 17,7 %. [15]

Суперечливість даних спонукає до пошуку нових сфер для стабілізації ситуації в країні. І одним з актуальних шляхів може бути перегляд до відношення системи розселення України, а не просто децентралізація та створення ОТГ.

На сьогодні, як результат політики, відношення до сільського розвитку ні децентралізація владних повноважень, ні створення ОТГ не забезпечили стійкої динаміки розвитку сільської економіки, підвищення соціальної активності громад та суттєвого переважного покращення середовища проживання. В даному випадку актуальним стає той факт, що «... без поширення позитивного впливу міст на розвиток сільських територій, без включення сільських територій у мережі з містами та містечками, говорити про певне глобальне покращення ситуації в селах є марною справою». [15]

Список використаних джерел:

1. Білоконь Ю. М. Регіональне планування. Теорія і практика / За ред. І. О. Фоміна. – К.: Логос, 2003. – 246 с.
2. Богорад Д.И. Конструктивная география района. Основы районной планировки. – М.: Мысль, 1965. – 407 с.
3. Владимиров В. В. Управление градостроительством и территориальным развитием. – М., отдел. инф. Изд. Деятельности РААСН, 2000. – 92 с.
4. Владимиров В. В., Фомин И. А. Основы районной планировки: Учебник – М.: Высшая школа, 1995. – 224 с.
5. Демин Н. М. Управление развитием градостроительных систем. – К.: Будівельник, 1991. – 184 с.
6. Лаппо Г. М. Развитие городских агломераций в СССР. – М.: Наука, 1978.– 152 с.

7. Новиков В.И. Об основных задачах районной планировки на Украине // Строительство и архитектура. – 1960. – №3.
8. Хорев Б.С. Территориальная организация общества. М.: Мысль, 1981. – 319 с.
9. Фільваров Г.Й. Проблеми сталого розвитку населених пунктів України // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2001. – № 9. – С. 105-119.
10. Основополагающие принципы устойчивого пространственного развития Европейского континента / Европейская конференция министров ответственных за региональное планирование (СЕМАТ). – Совет Европы, 2000.
11. Посібник користувача Arc Gis 10.x. для фахівців у сфері містобудування і просторового розвитку / М. В. Зеркаль, О. М. Лихогруд, А. В. Олещенко, Ю. М. Палеха; за ред. А. В. Олещенко. – Київ: ДП «Діпромісто», 2017. – 90 с.
12. Офісний сайт Всесвітньої туристської організації World Tourism Organization UNWTO. Url.; <http://www.unwto.org/ru>.
13. Офіційний сайт Європейської комісії по туризму. European Travel Commission ETC. Url.; <http://www.etccorporate.org/research-development>.
14. Нохріна Л. А. Сталый розвиток туризму: інструменти реалізації. Вчені записки Харківського інституту управління: Науковий журнал: Випуск № 40. Харків: XIV. 2015., С. 370-379.
15. Нохріна Л. А. Генезис концепции «устойчивое развитие туризма» / Л. А. Нохрина // Экономическое образование и современные педагогические технологии. Экономика и предпринимательство. Сборн. науч. работ. Минск: ООО «Ковчег», 2013. Вып. 7. С. 164-173.
16. Про місто і село [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/partnestvo-lmizh-miskymu-tasilskymu-terytorialnymu-gromadamu-yak-efektyvny.../>
17. Панченко Т.Ф. Культурні ресурси як основний чинник сталого розвитку туризму. Опыт и перспективы развития городов Украины. Культурологические аспекты градостроительства. Сб.н.трудов. – Вып. 24.– К.: ГПУТНИИПТ «ДИПРОМИСТО» им.Ю.М.Белоконя, 2013. – С. 172.
18. Панченко Т.Ф. Узгодження концептуальних положень різних стадій проектування споріднених містобудівних об'єктів. Досвід та перспективи розвитку міст України. Теорія і практика прийняття містобудівних рішень: Зб.науч.праць. – Вып. 22. – К.: ДПУДНДПМ «ДИПРОМИСТО» імені Ю. М. Білоконя, 2012. – 240 с.
19. Шульга Г. М. Імітаційні планувально-просторові моделі гірських рекреаційних територій (огляд). Сучасні проблеми архітектури та

містобудування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М.Дьомін. – К: КНУБА, 2017. – Вип. 49. – 544 с.

References

1. Bilokon, Yu. (2003), *Rehionalne planuvannia [Teoriia i praktyka / Za red. I.O.Fomina]*, LOHOS, Kyiv, 246 p. [in Ukrainian]
2. Bohorad, D. (1965), *Konstruktivnaia heohrafiia raiona. [Osnovy raionnoi planyrovky]*, MYSL, Moscow, 407 p. [in Russian]
3. Vladymyrov, V. (2000), *Upravlenye hradostroytelstvom y terrytoryalnym razvytyem. [Otdel. ynf. Yzd. Deiatelnosty]*, RAASN, Moscow, 92 p. [in Russian]
4. Vladymyrov, V., Fomyn, Y. (1995), *Osnovy raionnoi planyrovky. [Uchebnyk]*, VYSSHAIA SHKOLA, Moscow, 224 p. [in Russian]
5. Demyn, N. (1991), *Upravlenye razvytyem hradostroytelnykh system.*, BUDIVELNYK, Kyiv, 184 p. [in Russian]
6. Lappo, H. (1978), *Razvytye horodskyykh ahlomeratsyi v SSSR.*, NAUKA, Moscow, 152 p. [in Russian]
7. Novykov, V. (1960), *Ob osnovnykh zadachakh raionnoi planyrovky na Ukrayne. [Stroytelstvo y arkhytektura]*, STROYUSDAT. Moscow, No 3, 125p. [in Russian]
8. Khorev, B. (1981), *Terrytoryalnaia orhanyzatsiya obshchestva.*, MYSL, Moscow, 319 p. [in Russian]
9. Filvarov, H. (2001), *Problemy staloho rozvytku naselenykh punktiv Ukrainy. [Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia]*, KNUBA, Kyiv, No 9, pp 105-119 [in Ukrainian]
10. *Osnovopolahaiushchye pryntsypy ustoichyvoho prostranstvennoho razvytyia Evropeiskoho kontynenta: Evropeiskaia konferentsiya mynystrov otvetstvennykh za rehyonalnoe planyrovanye SEMAT (2000)*, SOVET EVROPY, Hanover, 33 p.
11. Zerkal, M., Lykhohrud, O., Oleshchenko, A., Palekha, Yu.; za red. Oleshchenko, A. (2017), *Arc Gis 10.x. [Posibnyk korystuvacha dlia fakhivtsiv u sferi mistobuduvannia i prostorovoho rozvytku]*, DP «DIPROMISTO», Kyiv, 90p. [in Ukrainian]
12. Ofisnyi sait Vsesvitnoi turystskoi orhanizatsii World Tourism Organization UNWTO: <http://www.unwto.org/ru>. [in Russian]
13. Ofitsiynyi sait Yevropeiskoi komisii po turyzmu. European Trevel Commission ETC: <http://www.etccorporate.org/research-development>. [in Russian]
14. Nokhrina, L. (2015), *Stalyi rozvytok turyzmu: instrumenty realizatsii. [Vcheni zapysky Kharkivskoho instytutu upravlinnia: Naukovyi zhurnal]*, XIV, Kharkiv, No 40, pp. 370-379. [in Ukrainian]

15. Nokhrina, L. (2013), *Henezys kontsepsyu «ustoichyvoe razvytye turyzma». Ekonomycheskoe obrazovanye y sovremennyye pedahohycheskye tekhnolohyy. [Ekonomyka y predprynymatelstvo]*, ООО «КОВЧЕН», Мynsk, No 7. pp. 164-173. [in Russian]
16. Pro misto i selo: <http://www.csi.org.ua/partnestvo-lmizh-miskymy-tasilskymy-terytorialnymy-gromadamy-yak-efektyvny.../> [in Ukrainian]
17. Panchenko, T. (2013), *Kulturni resursy yak osnovnyi chynnyk staloho rozvytku turyzmu. Opyt y perspektyvy razvytyia horodov Ukrayny. [Kulturolohycheskye aspekty hradostroytelstva]*, HPUTNYIPT «DYPROMYSTO» ym. Yu.M.Belokonia, Kyiv, No 24, 172 p. [in Ukrainian]
18. Panchenko, T. (2012), *Uzghodzhennia kontseptualnykh polozhen riznykh stadii proektuvannia sporidnennykh mistobudivnykh ob'ektiv. [Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrainy. Teoriia i praktyka pryiniattia mistobudivnykh rishen]*, DPUDNDIPM «DIPROMISTO» imeni Yu.M.Bilokonia, Kyiv, No 22, 240 p. [in Ukrainian]
19. Shulha, H. (2017), *Imitatsiini planovalno-prostorovi modeli hirskykh rekreatsiinykh terytorii (ohliad). [Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia]*, KNUBA, Kyiv, No 49, 544 p. [in Ukrainian]

Аннотация

Д. арх., профессор Панченко Т.Ф., канд. арх., профессор Яценко В. А., Киевский национальный университет строительства и архитектуры.

Принципы и планировочные модели формирования нового типа локальных систем расселения в Украине.

Процесс изменений административно-территориального устройства Украины ведет к необходимости создания новой стратегии во всех сферах градостроительной деятельности от изменения законодательных, нормативных актов к реальным проектным результатам.

В работе предложены перспективные принципы развития локальных систем расселения нового типа сформированных на эколого-ресурсной основе как экономической стратегии развития.

Таковыми принципами стали: принципы «взаимности», «субсидиарности», «инновационной интеграции населенных пунктов», «дискретно-пространственного развития», «локализации экосети», «сохранение дезурбанизованого развития», «наследственного возрождения культурно-этнического наследия» и «организации сельского туристически-рекреационного пространства».

Эти принципы отображают новые подходы к планировочной организации локальных систем расселения – объединенных территориальных сообществ.

Ключевые слова: децентрализация, территориальное сообщество, система расселения, принципы, интеграция населенных пунктов, законодательная база, туристически-рекреационное пространство.

Annotation

Doctor of Architecture, Prof. Panchenko T.F., candidate of Architecture, Prof. Yatsenko V.O., Kiev National University of Construction and Architecture.

The principles and planning models of a new type of local residence systems in Ukraine.

The process of changing the administrative and territorial structure of Ukraine leads to the necessity of creating a new strategy in all spheres of town-planning activity from changing legislative, regulatory acts to actual project results.

The basic materials for the development of the basic principles were the scientific developments of Ukrainian architects in the field of urban planning and regional planning.

The new architectural elements of the settlement system, namely the united territorial communities, must at their core have a strategic plan of development, the main elements of which are information support, economic potential and existing resources.

The paper proposes promising principles for the development of new-type local settlement systems formed on an ecological-resource basis as an economic development strategy.

Such principles were: the principles of "reciprocity", "subsidiarity", "innovative integration of settlements", "discrete-spatial development", "localization of eco-networks", "preservation of desurbed development", "hereditary reproduction of cultural and ethnic heritage" and "organization of rural tourist and recreational space.

These principles are replicating new approaches to the planning organization of local settlement systems, which are integrated territorial communities.

However, as shown in the article, the economic development of Ukraine is not about disengagement, but the need for close links between urban and rural settlements. And one of the promising ways should be to revise the attitude towards Ukraine's settlement system.

Keywords: decentralization, territorial community, settlement system, principles, integration of settlements, legislative base, tourist and recreational space.